

Активтер және пассивтер теңгерімін қалыптастыру әдістемесін бекіту туралы

Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитеті Төрағасының 2016 жылғы 21 қарашадағы № 268 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2016 жылғы 21 желтоқсанда № 14547 болып тіркелді

«Мемлекеттік статистика туралы» Қазақстан Республикасының 2010 жылғы 19 наурыздағы Заңының 12-бабы 5) тармақшасына, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2014 жылғы 24 қыркүйектегі № 1011 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі туралы ереженің 17-тармағы 258) тармақшасына сәйкес, **БҰЙЫРАМЫН:**

1. Қоса беріліп отырған Активтер және пассивтер теңгерімін қалыптастыру әдістемесін бекітілсін.

2. Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің Ұлттық шоттар басқармасы Заң басқармасымен бірлесіп заңнамада белгіленген тәртіппен:

1) осы бұйрықтың Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркелуін;

2) осы бұйрық мемлекеттік тіркелгеннен кейін күнтізбелік он күн ішінде оның көшірмелерін мерзімді баспасөз басылымдарында және «Әділет» ақпараттық-құқықтық жүйесінде ресми жариялануға жіберілуін;

3) мемлекеттік тіркелген күннен бастап осы бұйрықтың көшірмелерін он күнтізбелік күн ішінде қағаз және электрондық түрде Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерінің эталондық бақылау банкіне енгізу үшін «Республикалық құқықтық ақпарат орталығы» шаруашылық жүргізу құқығындағы республикалық мемлекеттік кәсіпорнына жіберілуін;

4) осы бұйрықтың Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің интернет-ресурсында орналастырылуын қамтамасыз етсін.

3. Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің Ұлттық шоттар басқармасы осы бұйрықты жұмыс бабында басшылыққа алу және пайдалану үшін Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің құрылымдық бөлімшелеріне және аумақтық органдарына жеткізсін.

4. Осы бұйрықтың орындалуын бақылау жетекшілік ететін Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитеті төрағасының орынбасарына (Г.М. Керімханова) жүктелсін.

5. Осы бұйрық алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі.

Статистика комитетінің төрағасы Н. Айдапкелов

Қазақстан Республикасы
Ұлттық экономика министрілігі
Статистика комитеті төрағасының
2016 жылғы 21 қарашадағы
№ 268 бұйрығымен
бекітілді

Активтер және пассивтер теңгерімін қалыптастыру әдістемесі

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Активтер және пассивтер теңгерімін қалыптастыру әдістемесі (бұдан әрі – Әдістеме) халықаралық стандарттарға және «Мемлекеттік статистика туралы» Қазақстан Республикасының 2010 жылғы 19 наурыздағы Заңына сәйкес әзірленген статистикалық әдіснамаға жатады.

2. Осы Әдістеме халықаралық стандарттарға сәйкес активтер және пассивтер теңгерімін қалыптастыру кезінде Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрілігі Статистика комитетінің пайдалануына арналған және Ұлттық шоттар жүйесінің (бұдан әрі – ҰШЖ) мақсаттары үшін қолданылады.

3. Осы Әдістеменің мақсаты активтер және пассивтер теңгерімін қалыптастырудың алгоритмін сипаттау және макроэкономикалық көрсеткіштер есептеулерінің сапасын арттыру болып табылады.

4. Әдіснамалық негіздеме ретінде Халықаралық Валюта Қоры, Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы, Еуропалық қоғамдастықтардың Статистикалық бюросы, Біріккен Ұлттар Ұйымы және Дүниежүзілік Банк дайындаған 2008 жылғы Ұлттық шоттар жүйесі қолданылған.

5. Осы Әдістемеде негізгі анықтамалар қолданылады:

1) өндірілген қаржылық емес активтер – ҰШЖ өндіріс саласының шекараларын анықтауға жататын өндіріс процестерінің нәтижесінде туындаған активтер;

2) өндірілмеген қаржылық емес активтер – өндірістік процесстер нәтижесі болып табылмайтын активтер.

2-тарау. Активтер және пассивтер теңгерімінің әдіснамалық негізі

6. Активтер және пассивтер теңгерімі (бұдан әрі – Теңгерім) белгілі бір уақыт мезгіліне құрастырылған активтердің және міндеттемелер құны туралы деректері бар

7. Теңгерім өндіріс, табысты бөлу мен қолдану және жинақтау шоттары бойынша барлық операциялардың қорытынды мәнін көрсете отырып, ұлттық шоттар жүйесінің бірізділігін аяқтайды. Теңгерім жинақтау шоттардағы барлық өзгерістерді көрсетеді. Соңғы теңгерім алдыңғы теңгерімді, операцияларды, актив көлеміндегі басқа өзгерістерді және қайта бағалауды қосу жолымен есептелінеді.

8. Активтер және пассивтер теңгерімінің негізгі тепе-теңдігі осы Әдістемеге 1-қосымшада ұсынылған.

9. Жинақтау шоттары есепті кезең аралығындағы активтер, пассивтер және капиталдың таза құнының өзгерістерін көрсетеді.

10. Қайта бағалау шоты және активтер көлеміндегі басқа да өзгерістер шоты операциялар нәтижесінде болмаған активтер мен міндеттемелердегі басқа да өзгерістерді көрсетеді. Қайта бағалау шоты баға өзгерістерімен байланысты кезең аралығындағы активтер мен міндеттемелердің құнының өзгерістерін көрсетеді. Активтер көлеміндегі басқа да өзгерістер шоты баға өзгерістері және операциялармен байланысты емес себептер бойынша кезең аралығындағы активтер мен міндеттемелер құнының өзгерістерін көрсетеді. Қаржы шоты қаржылық активтер мен міндеттемелердің операцияларын, ал капиталмен жасалатын операциялар шоты қаржылық емес активтермен операцияларды көрсетеді.

11. Теңгерімдік шоттарды құру активтердің санаттары бойынша бөлініп жүргізіледі. Теңгерімде көрсетілетін активтер екі үлкен топтарға бөлінеді: қаржылық және қаржылық емес.

12. Қаржылық активтерге барлық қаржылық талаптарды, акциялар немесе корпорациялардың капиталына қатысудың басқа түрлерін және ақша-кредит реттеу органдарының құймалардағы алтыны кіреді.

13. Қаржылық емес активтер екі санатқа бөлінеді: өндірілген және өндірілмеген активтер.

14. Өндірілген активтердің үш негізгі түрі бар: негізгі қорлар, материалдық айналым құралдары және құндылықтар.

15. Өндірілмеген активтер үш категориядан тұрады:

1) табиғи ресурстар;

2) келісімшарттар, жалдау шарттары және лицензиялар;

3) сатып алынған гудвилл және маркетингтік активтер.

16. Теңгерімде көрсетілген институционалдық бірліктің немесе сектордың қаржылық және қаржылық емес активтері теңгерілетін бап болып табылатын капиталдың таза құнының экономика дәрежесінің индикаторы болып табылады.

17. Капиталдың таза құны институционалдық бірлікке немесе институционалдық секторға тиесілі барлық активтер құнынан оның барлық міндеттемелерінің құнын алып тастағандағы құны ретінде анықталады.

18. Активтер және пассивтер теңгерімінің құрылымы осы Әдістемеге 2-қосымшада ұсынылған.

3-тарау. Активтер және пассивтер теңгерімін қалыптастыру

19. Теңгерімді экспериментальды негізде құру үшін ақпараттық база болып т а б ы л а д ы :

1) ресми статистикалық ақпарат;

2) мемлекеттік органдардың әкімшілік деректері.

20. Теңгерім бөлек қаржылық және қаржылық емес активтер бойынша қалыптастырылады. Активтер типтері бойынша бөлінеді.

21. Деректер көздерінен қолданылатын активтердің құны бухгалтерлік стандарттар бойынша бағаланады, деректер баға индекстерінің көмегімен қайта бағаланады. Табиғи ресурстар бойынша ақпарат натуралдық күйінде келеді, құндық бағалау үшін бағалы қазбалардың бағасы пайдаланылады, отандық бағалар болмаған жағдайда түсті және бағалы металдарға биржалық бағаланымның деректері пайдаланылады.

22. Түзетілген активтердің құны теңгерімдік кестелерге салынады. Келесі кезеңде деректерді тексеру және матрицалық кестенің көмегімен теңгерімдеу жүргізіледі. Кестелер қаржылық активтер мен міндеттемелердің запастары мен ағындары бойынша қ ұ р ы л а д ы .

23. Көлденең теңгерім әр операция үшін баламалылықты қолдаумен байланысты, ағындар мен запастар барлық резидент-секторлар және басқа әлем бойынша қ о с ы н д ы л а ғ а н к е з д е т е ң е л е д і .

24. Теңгеріміде ағымдағы кезеңнің бастапқы запастардың сомасы өткендегі кезеңнің соңғы запастарының сомасына тең.

25. Кезең аралығындағы барлық өзгерістердің сомасы операцияның, активтер көлеміндегі басқа өзгерістердің және қайта бағалаудың сомасына тең. Сомада сәйкессіздік болған жағдайда шоттарды, деректер көздерін қосымша тексеру жүргізіледі.

Ак т и в т е р ж әне п а с с и в т е р
т е ң г е р і м і н қ а л ы п т а с т ы р у
ә д і с т е м е с і н е
1-қосымша

Активтер және пассивтер теңгерімінің негізгі тепе-теңдігі

бастапқы теңгерімдегі активтердің нақты түрі запастарының құны

+

сатып алынған активтердің жалпы құнынан есептік кезең аралығында жасалынған операциялар нәтижесінде істен шыққан активтердің жалпы құнын алып тастағанда: қаржылық емес активтермен операциялар капиталмен жасалатын

операциялар шотында көрсетіледі (негізгі капиталды тұтынуды қоса алғанда), ал қаржылық активтермен операциялар қаржы шотында көрсетіледі

+

активтер көлеміндегі басқа өзгерістердің құны (оң немесе теріс таңбамен), мысалы, пайдалы қазбалардың жаңа кен орындарын ашу немесе активті жою нәтижесінде (әскери іс-әрекет немесе табиғат апаты нәтижесінде): осы өзгерістер активтер көлеміндегі басқа өзгерістер шотында көрсетіледі

+

актив бағасының өзгеруіне байланысты есептік кезең аралығында алынған номиналдық холдингтік пайданың құны (оң немесе теріс таңбамен): осы өзгерістер қайта бағалау шотына көрсетіледі

=

соңғы теңгерімдегі активтер запастарының құны.

Дереккөз ҰШЖ 2008.

Активтер және пассивтер
теңгерімін қалыптастыру
әдістемесіне
2-қосымша

Активтер және пассивтер теңгерімінің құрылымы

Активтердің запастары және ондағы өзгерістер

Код	Активтердің запастары және активтердегі өзгерістер	S11	S12	S13	S14	S15	S1	S2	
Қаржылық емес корпорациялар	Қаржылық корпорациялар	Мемлекеттік басқару	Үй шаруашылықтары	Үй шаруашылықтарына қызмет ететін коммерциялық емес ұйымдар	Жалпы экономика	Басқа әлем	Барлығы		
Бастапқы активтер және пассивтер теңгерімі									
AN	Қаржылық емес активтер	2 151	93	789	1 429	159	4 621		4 621
AN1	Өндірілген қаржылық емес активтер	1 274	67	497	856	124	2 818		2 818
AN11	Негізгі қорлар	1 226	52	467	713	121	2 579		2 579
AN12	Материалдық айналым құралдары	43		22	48	1	114		114
AN13	Құндылықтар	5	15	8	95	2	125		125
AN2	Өндірілмеген қаржылық емес активтер	877	26	292	573	35	1 803		1 803

<i>AN21</i>	Табиғи ресурстар	864	23	286	573	35	1 781	1 781
<i>AN22</i>	Келісімшарттар, жалдау шарттары ж ә н е лицензиялар	13	3	6			22	22
<i>AN23</i>	Гудвилл және маркетингтік активтер							
<i>AF</i>	Қаржылық активтер/ міндеттемелер	982	3 421	396	3 260	172	8 231	805 ⁹ 036
<i>AF1</i>	Монетарлы алтын және Қарыздарға арнайы құқықтар		690	80			770	770
<i>AF2</i>	Қолдағы валюта және депозиттер	382		150	840	110	1 482	105 ¹ 587
<i>AF3</i>	Борыштық құнды қағаздар	90	950		198	25	1 263	125 ¹ 388
<i>AF4</i>	Қарыздар	50	1 187	115	24	8	1 384	70 ¹ 454
<i>AF5</i>	Акционерлік капитал және инвестициялық қорлардың акциялары	280	551	12	1 749	22	2 614	345 ² 959
<i>AF6</i>	Сақтандыру, зейнетақы қамтамасыз ету ж ә н е стандартталған кепілдемелер бағдарламасы	25	30	20	391	4	470	26 496
<i>AF7</i>	Туынды қаржы құралдары және қызметкерлердің акцияларды сатып алуына арналған опциондар	5	13	0	3	0	21	0 21
<i>AF8</i>	Басқа да дебиторлық/кредиторлық берешек	150		19	55	3	227	134 361
Активтердегі барлық өзгерістер								
<i>AN</i>	Қаржылық емес активтер	300	- 2	57	116	11	482	482

AN1	Өндірілген қаржылық емес активтер	195	- 4	29	67	7	294		294
AN11	Негізгі қорлар	165	- 2	23	53	7	246		246
AN12	Материалдық айналым құралдары	27	0	1	4	0	32		32
AN13	Құндылықтар	3	- 2	5	10	0	16		16
AN2	Өндірілмеген қаржылық емес активтер	105	2	28	49	4	188		188
AN21	Табиғи ресурстар	101	1	26	48	4	180		180
AN22	Келісімшарттар, жалдау шарттары ж ə н е лицензиялар	4	1	2	1	0	8		8
AN23	Гудвилл және маркетингтік активтер	0	0	0	0	0	0		0
AF	Қаржылық активтер/ міндеттемелер	93	230	- 9	205	4	523	54	577
AF1	Монетарлы алтын және Қарыздарға арнайы құқықтар	0	10	1	0	0	11	1	12
AF2	Қолдағы валюта және депозиттер	39	10	- 26	64	2	89	11	100
AF3	Борыштық құнды қағаздар	10	96	4	16	0	126	13	139
AF4	Қарыздар	19	53	3	3	0	78	4	82
AF5	Акционерлік капитал және инвестициялық қорлардың акциялары	17	44	3	76	1	141	15	156
AF6	Сактандыру, зейнетақы қамтамасыз ету ж ə н е стандартталған кепілдемелер бағдарламасы	1	8	1	39	0	49	0	49
AF7	Туынды қаржы құралдары және қызметкерлердің акцияларды	3	8	0	3	0	14		14

	сатып алуына арналған опциондар							0	
AF8	Басқа да дебиторлық/кредиторлық берешек	4	1	5	4	1	15	10	25
Соңғы активтер және пассивтер теңгерімі									
AN	Қаржылық емес активтер	2 451	91	846	1 545	170	5 103		5 103
AN1	Өндірілген қаржылық емес активтер	1 469	63	526	923	131	3 112		3 112
AN11	Негізгі қорлар	1 391	50	490	766	128	2 825		2 825
AN12	Материалдық айналым құралдары	70	0	23	52	1	146		146
AN13	Құндылықтар	8	13	13	105	2	141		141
AN2	Өндірілмеген қаржылық емес активтер	982	28	320	622	39	1 991		1 991
AN21	Табиғи ресурстар	965	24	312	621	39	1 961		1 961
AN22	Келісімшарттар, жалдау шарттары және лицензиялар	17	4	8	1	0	30		30
AN23	Гудвилл және маркетингтік активтер	0	0	0	0	0	0		0
AF	Қаржылық активтер/міндеттемелер	1 075	3 651	387	3 465	176	8 754	859	9 613
AF1	Монетарлы алтын және Қарыздарға арнайы құқықтар	0	700	81	0	0	781	1	782
AF2	Қолдағы валюта және депозиттер	421	10	124	904	112	1 571	116	1 687
AF3	Борыштық құнды қағаздар	100	1 046	4	214	25	1 389	138	1 527
AF4	Қарыздар	69	1 240	118	27	8	1 462	74	1 536
	Акционерлік капитал және								

AF5	инвестициялық қорлардың акциялары	297	595	15	1 825	23	2 755	360 3115
AF6	Сақтандыру, зейнетақы қамтамасыз ету және стандартталған кепілдемелер бағдарламасы	26	38	21	430	4	519	26 545
AF7	Туынды қаржы құралдары және қызметкерлердің акцияларды сатып алуына арналған опциондар	8	21	0	6	0	35	0 35
AF8	Басқа да дебиторлық/кредиторлық берешек	154	1	24	59	4	242	144 386

Міндеттемелердің запастары және ондағы өзгерістер

Код	Міндеттемелердің запастары және өзгерістер	S11	S12	S13	S14	S15	S1	S2
Қаржылық емес корпорациялар	Міндеттемелер мен капиталдың таза құнындағы өзгерістер	Қаржылық корпорациялар	Мемлекеттік басқару	Үй шаруашылықтары	Үй шаруашылықтарына қызмет ететін коммерциялық емес ұйымдар	Жалпы экономика	Басқа әлем	Барлығы
Бастапқы активтер және пассивтер теңгерімі								
AF	Қаржылық активтер/міндеттемелер	3 221	3 544	687	189	121	7 762	1 274
AF1	Монетарлы алтын және Қарыздарға арнайы құқықтар						0	770
AF2	Қолдағы валюта және депозиттер	40	1 281	102	10	38	1 471	116
AF3	Борыштық құнды қағаздар	44	1 053	212	2		1 311	77
AF4	Қарыздар	897		328	169	43	1 437	17
AF5	Акционерлік капитал және инвестициялық	1 987	765	4			2 756	203

	корлардың акциялары							
AF6	Сақтандыру, зейнетақы қамтамасыз ету және стандартталған кепілдемелер бағдарламасы	12	435	19		5	471	25
AF7	Туынды қаржы құралдары және қызметкерлердің акцияларды сатып алуына арналған опциондар	4	10				14	7
AF8	Басқа да дебиторлық/ кредиторлық берешек	237		22	8	35	302	59
B90	Капиталдың таза құны	- 88	- 30	498	4 500	210	5 090	- 469
Міндеттемелер мен капиталдың таза құнындағы барлық өзгерістер								
AF	Қаржылық активтер/ міндеттемелер	157	224	102	16	6	505	72
AF1	Монетарлы алтын және Қарыздарға арнайы құқықтар							12
AF2	Қолдағы валюта және депозиттер	0	65	37	0	0	102	- 2
AF3	Борыштық құнды қағаздар	7	64	45	0	0	116	23
AF4	Қарыздар	21	0	9	11	6	47	35
AF5	Акционерлік капитал және инвестициялық корлардың акциялары	100	39	2	0	0	141	15
AF6	Сақтандыру, зейнетақы қамтамасыз ету және	0	48	0	1	0	49	

	стандартталған кепілдемелер бағдарламасы							0
AF7	Туынды қаржы құралдары және қызметкерлердің акцияларды сатып алуына арналған опциондар	3	8	0	0	0	11	3
AF8	Басқа да дебиторлық/ кредиторлық берешек	26	0	9	4	0	39	- 14
B10	Капиталдың таза кұнындағы барлық өзгерістер	236	4	- 54	305	9	500	- 18
B101	Жинақтау және күрделі трансферттер	88	- 5	- 90	210	- 1	202	- 10
B102	Активтер көлеміндегі басқа өзгерістер	14	- 1	- 2	- 1	0	10	
B103	Номиналдық холдингтік пайдалар/ шығындар	134	10	38	96	10	288	- 8
B1031	Нейтралдық холдингтік пайдалар/ шығындар	82	6	27	87	6	208	- 10
B1032	Нақтылы холдингтік пайдалар/ шығындар	52	4	11	9	4	80	2
Соңғы активтер және пассивтер теңгерімі								
AF	Қаржылық активтер/ міндеттемелер	3 378	3 768	789	205	127	8 267	1 346
AF1	Монетарлы алтын және Қарыздарға арнайы құқықтар							782
AF2	Қолдағы валюта және депозиттер	40	1 346	139	10	38	1 573	114

AF3	Борыштық құнды қағаздар	51	1 117	257	2	0	1 427	100
AF4	Қарыздар	918	0	337	180	49	1 484	52
AF5	Акционерлік капитал және инвестициялық корлардың акциялары	2 087	804	6	0	0	2 897	218
AF6	Сақтандыру, зейнетақы қамтамасыз ету ж ә н е стандартталған кепілдемелер бағдарламасы	12	483	19	1	5	520	25
AF7	Туынды қаржы құралдары және қызметкерлердің акцияларды сатып алуына арналған опциондар	7	18	0	0	0	25	10
AF8	Басқа да дебиторлық/ кредиторлық берешек	263	0	31	12	35	341	45
B90	Капиталдың таза құны	148	- 26	444	4 805	219	5 590	- 487

Дереккөз ҰШЖ 2008.